

Міністерство освіти і науки України
Харківський національний університет імені В.Н. Каразіна
Кафедра перекладознавства імені Миколи Лукаша

ЗАТВЕРДЖУЮ
Декан факультету іноземних мов
Світлана ВОРОТЧЕНКО

*“30” червня 2025 р.

Робоча програма навчальної дисципліни

**Психологічні та публічні аспекти усного перекладу
та міжкультурної комунікації**

рівень вищої освіти:	другий (магістерський)
галузь знань:	В – Культура, мистецтво та гуманітарні науки
спеціальність:	В11 Філологія
освітня програма:	Усний переклад і міжкультурна комунікація (англійська та друга західноєвропейська мова); Переклад (китайська та англійська мови); Переклад (іспанська та англійська мови)
спеціалізація:	В11.041 Германські мови та літератури (переклад включно), перша-англійська; В11.065 Східні мови та літератури (переклад включно), перша – китайська; В11.051 Романські мови та літератури (переклад включно), перша - іспанська
вид дисципліни:	обов’язкова
факультет:	іноземних мов

2025 / 2026 навч. рік

Програму рекомендовано до затвердження Вченою радою факультету іноземних мов

“30” червня 2025 року, протокол № 8

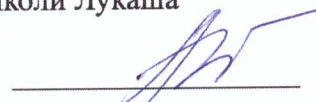
РОЗРОБНИК ПРОГРАМИ:

Черноватий Леонід Миколайович, доктор педагогічних наук, професор, професор ЗВО кафедри перекладознавства імені Миколи Лукаша.

Програму схвалено на засіданні кафедри перекладознавства імені Миколи Лукаша.

“27” червня 2025 року, протокол № 17

Завідувач кафедри перекладознавства імені Миколи Лукаша

Олександр РЕБРІЙ

Програму погоджено з гарантами освітніх (професійних/наукових) програм:

Гарант освітньої програми “Усний переклад і міжкультурна комунікація (англійська та друга західноєвропейська мова)”

Олександр РЕБРІЙ

Програму погоджено науково-методичною комісією факультету іноземних мов

“30” червня 2025 року, протокол № 7

Голова науково-методичної комісії факультету іноземних мов

Анна КОТОВА

ВСТУП

Програму навчальної дисципліни “Психологічні та публічні аспекти усного перекладу та міжкультурної комунікації» складено відповідно до освітньо-професійної програми:

денна форма навчання:

«Усний переклад і міжкультурна комунікація» (денна форма навчання), “Переклад (китайська та англійська мови)”, “Переклад (іспанська та англійська мови)”

заочна форма навчання:

“Переклад (китайська та англійська мови)”, “Переклад (іспанська та англійська мови)”

Другий (магістерський) рівень.

Спеціальність: В11 Філологія

Спеціалізація: В11.041 Германські мови та літератури (переклад включно), перша-англійська, В11.065 Східні мови та літератури (переклад включно), перша – китайська; В11.051 Романські мови та літератури (переклад включно), перша - іспанська

1. Опис навчальної дисципліни

1.1. Мета викладання навчальної дисципліни

Мета полягає у формуванні усвідомленого розуміння процесів послідовного та синхронного усного перекладу, шляхів забезпечення ефективного здійснення цих видів діяльності, причин виникнення психологічних і технічних труднощів у згаданих видах перекладу та способів їх подолання.

1.2. Завдання навчальної дисципліни

- усвідомити психологічні труднощі різних видів усного перекладу та шляхи їхнього подолання;
- визначити способи забезпечення якості різних видів усного перекладу;
- усвідомити специфіку публічної поведінки усного перекладача.

1.3. Кількість кредитів:

Денна форма навчання:

1-й семестр: 3

Заочна форма навчання:

1-й семестр: 3

1.4. Загальна кількість годин:

Денна форма навчання:

1-й семестр: 90

Заочна форма навчання:

1-й семестр: 90

1.5. Характеристика навчальної дисципліни	
Обов'язкова навчальна дисципліна	
Денна форма навчання	Заочна (дистанційна) форма навчання
Рік підготовки	
1-й магістратури	
Семестр	
1-й	1-й
Лекції (дистанційно)*	
18	4
Практичні, семінарські заняття	
6	2

Лабораторні заняття	
не передбачаються	
Самостійна робота	
66 год.	84
Індивідуальні завдання	
не передбачаються	

1.6. Перелік компетентностей, що формує дана дисципліна

Загальні компетентності

ЗК1. Здатність спілкуватися державною мовою як усно, так і письмово.

ЗК2. Здатність бути критичним і самокритичним.

ЗК3. Здатність до пошуку, опрацювання та аналізу інформації з різних джерел.

ЗК4. Уміння виявляти, ставити і вирішувати проблеми.

ЗК5. Здатність працювати в команді та автономно.

ЗК6. Здатність спілкуватися іноземною мовою у професійній діяльності, опрацьовувати фахову літературу іноземною мовою.

ЗК7. Здатність до абстрактного мислення, аналізу та синтезу.

ЗК8. Навички використання інформаційних і комунікаційних технологій для вирішення як стандартних, так і інноваційних завдань у практичних ситуаціях.

ЗК9. Здатність до адаптації та дії в новій ситуації, в тому числі на засадах різноманітності та мультикультурності.

ЗК12. Здатність генерувати та втілювати на практиці або в дослідницькій діяльності нові ідеї (креативність).

Фахові компетентності

ФК3. Здатність до критичного осмислення історичних надбань, новітніх досягнень та перспектив розвитку філологічної науки.

ФК4. Здатність здійснювати науковий аналіз і структурування мовного/мовленнєвого й літературного матеріалу з урахуванням класичних і новітніх методологічних принципів.

ФК6. Здатність застосовувати поглиблені знання з обраної філологічної спеціалізації для вирішення професійних завдань.

ФК7. Здатність вільно оперувати спеціальною термінологією в обраній галузі філологічних досліджень.

ФК8. Усвідомлення ролі експресивних, емоційних, логічних засобів мови для досягнення запланованого прагматичного результату в мовній, міжмовній та міжкультурній комунікації.

ФК9. Усвідомлення соціальної ролі перекладу та його статусу як провідної форми міжмовної комунікації; уміння поєднувати теорію з практикою задля ефективного виконання професійних завдань.

ФК10. Здатність ефективно забезпечувати міжмовне та міжкультурне посередництво в усній формі за умов формального та неформального спілкування.

1.7. Перелік результатів навчання, що формує дана дисципліна

Згідно з вимогами освітньо-професійної програми студенти повинні:

ПРН1. Оцінювати власну навчальну, наукову та професійну діяльність, будувати і втілювати ефективну стратегію саморозвитку та професійного самовдосконалення.

ПРН2. Упевнено володіти державною та іноземною мовами у різних жанрово-стильових різновидах і реєстрах спілкування, для реалізації письмової та усної комунікації, зокрема в ситуаціях професійного й наукового спілкування; презентувати результати досліджень державною та іноземною мовами.

ПРН3. Застосовувати сучасні методики і технології, зокрема інформаційні, для успішного й ефективного здійснення професійної діяльності та забезпечення якості освіти та/або дослідження в конкретній філологічній галузі.

ПРН4. Оцінювати й критично аналізувати соціально, особистісно та професійно значущі проблеми і пропонувати шляхи їх вирішення у складних і непередбачуваних умовах, що потребує застосування нових підходів та прогнозування.

ПРН6. Застосовувати знання про експресивні, емоційні, логічні засоби мови та техніку мовлення для досягнення запланованого прагматичного результату й організації успішної комунікації.

ПРН10. Збирати, аналізувати, систематизувати й інтерпретувати мовні, літературні, фольклорні факти, інтерпретувати й перекладати тексти різних стилів і жанрів (залежно від обраної спеціалізації).

ПРН12. Дотримуватися правил академічної доброчесності, норм поведінки й моралі в міжособистісних та професійних стосунках.

ПРН14. Створювати, аналізувати, перекладати й редагувати тексти різних стилів та жанрів.

ПРН15. Обирати оптимальні дослідницькі підходи й методи для аналізу конкретного лінгвістичного чи літературного матеріалу.

ПРН18. Ефективно використовувати набуті знання, навички та вміння для успішної інтеграції України в європейські та світові структури.

ПРН19. Ефективно використовувати у професійній діяльності сучасні технологічні досягнення та розробки у царині усного перекладу на національному та міжнародному рівні.

1.8. Пререквізити: диплом бакалавра філології, нормативний курс практики перекладу англійської та другої іноземної мови (німецької або французької), блок дисциплін перекладознавчого спрямування, блок дисциплін порівняльного спрямування.

2. Тематичний план навчальної дисципліни

№ теми	Зміст
1	Вмінності процесів усного та письмового перекладу Види усного перекладу та їхні порівняльні характеристики Базові вимоги до якості усного перекладу
2	Характеристики процесу усного послідовного перекладу Психологічні та технічні труднощі усного послідовного перекладу
3	Шляхи перекладацького скоропису у забезпеченні якості усного послідовного перекладу. Шляхи забезпечення якості усного послідовного перекладу
	Семінарське заняття за темами 1-3.
4	Характеристики процесу синхронного перекладу з аркуша (<i>sight translation</i>)
5	Психологічні та технічні труднощі синхронного перекладу з аркуша (<i>sight translation</i>)
6	Шляхи забезпечення якості синхронного перекладу з аркуша (<i>sight translation</i>) Синхронний переклад з аркуша (<i>sight translation</i>) як засіб підготовки до синхронного перекладу на слух (<i>simultaneous interpreting</i>)
	Семінарське заняття за темами 4-6.
7	Характеристики процесу синхронного перекладу на слух (<i>simultaneous interpreting</i>): конференц-переклад (<i>conference interpreting</i>)
8	Психологічні та технічні труднощі синхронного перекладу на слух (<i>simultaneous interpreting</i>)
9	Шляхи забезпечення якості синхронного перекладу на слух (<i>simultaneous interpreting</i>). Характеристики інших видів синхронного перекладу: на слух з опорою на письмовий текст оригіналу (<i>sight interpreting</i>), естафетний переклад (<i>relay interpreting</i>), нашіптування (<i>chuchotage</i>)
	Семінарське заняття за темами 7-9.

3. Структура навчальної дисципліни

Номери тем	Кількість годин											
	денна форма						заочна форма					
	усього	у тому числі					усього	у тому числі				
		л	п	лаб.	інд.	с. р.		л	п	лаб.	інд.	с. р.
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13
Розділ 1. Психологічні та публічні аспекти усного перекладу та міжкультурної комунікації												
Тема 1	7	2	–	–	–	5	10					10
Тема 2	7	2	–	–	–	5	10					10
Тема 3	7	2	–	–	–	5	10					10
Семінар 1	9	–	2	–	–	7						
Тема 4	7	2	–	–	–	5	9					9
Тема 5	7	2	–	–	–	5	9					9
Тема 6	7	2	–	–	–	5	9					9
Семінар 2	9	–	2	–	–	7						
Тема 7	7	2	–	–	–	5	11	2				9
Тема 8	7	2	–	–	–	5	10	1				9
Тема 9	7	2	–	–	–	5	10	1				9
Семінар 3	9	–	2	–	–	7	2		2			
Разом за розділом 1	90	18	6	–	–	66	90	4	2			84
Усього годин	90	18	6	–	–	66	90	4	2			84

4. Теми лекцій

№ з/п	Назва теми	Кількість годин	
		денна	заочна
1	Відмінності процесів усного та письмового перекладу Види усного перекладу та їхні порівняльні характеристики Загальні вимоги до якості усного перекладу	2	
2	Характеристики процесу усного послідовного перекладу Психологічні та технічні труднощі усного послідовного перекладу	2	
3	Роль перекладацького скоропису у забезпеченні якості усного послідовного перекладу/ Шляхи забезпечення якості усного послідовного перекладу	2	
4	Характеристики процесу синхронного перекладу з аркуша (<i>sight translation</i>)	2	
5	Психологічні та технічні труднощі синхронного перекладу з аркуша (<i>sight translation</i>)	2	
6	Шляхи забезпечення якості синхронного перекладу з аркуша (<i>sight translation</i>). Синхронний переклад з аркуша (<i>sight translation</i>) як засіб підготовки до синхронного перекладу на слух (<i>simultaneous interpreting</i>)	2	
7	Характеристики процесу синхронного перекладу на слух (<i>simultaneous interpreting</i>): конференц-переклад (<i>conference interpreting</i>)	2	2
8	Психологічні та технічні труднощі синхронного перекладу на слух (<i>simultaneous interpreting</i>)	2	1

9	Шляхи забезпечення якості синхронного перекладу на слух (<i>simultaneous interpreting</i>). Характеристики інших видів синхронного перекладу: на слух з опорою на письмовий текст оригіналу (<i>sight interpreting</i>), естафетний переклад (<i>relay interpreting</i>), нашіптування (<i>chuchotage</i>)	2	1
	Разом:	18	4

5. Теми практичних занять

№ з/п	Назва теми	Кількість годин	
		денна	заочна
1	Відмінності процесів усного та письмового перекладу. Види усного перекладу та їхні порівняльні характеристики. Загальні вимоги до якості усного перекладу. Характеристики процесу усного послідовного перекладу. Психологічні та технічні труднощі усного послідовного перекладу. Роль перекладацького скоропису у забезпеченні якості усного послідовного перекладу. Шляхи забезпечення якості усного послідовного перекладу.	2	
2	Характеристики процесу синхронного перекладу з аркуша (<i>sight translation</i>). Психологічні та технічні труднощі синхронного перекладу з аркуша (<i>sight translation</i>). Шляхи забезпечення якості синхронного перекладу з аркуша (<i>sight translation</i>). Синхронний переклад з аркуша (<i>sight translation</i>) як засіб підготовки до синхронного перекладу на слух (<i>simultaneous interpreting</i>).	2	
3	Характеристики процесу синхронного перекладу на слух (<i>simultaneous interpreting</i>): конференц-переклад (<i>conference interpreting</i>). Психологічні та технічні труднощі синхронного перекладу на слух (<i>simultaneous interpreting</i>). Шляхи забезпечення якості синхронного перекладу на слух (<i>simultaneous interpreting</i>). Характеристики інших видів синхронного перекладу: на слух з опорою на письмовий текст оригіналу (<i>sight interpreting</i>), естафетний переклад (<i>relay interpreting</i>), нашіптування (<i>chuchotage</i>).	2	2
	Разом:	6	2

6. Завдання для самостійної роботи

№ теми	Види, зміст самостійної роботи	Кількість годин	
		денна	заочна
1	Завдання 1 [1]	7	10
2	Завдання 2 [1], [2], [3], [4]	9	10
3	Завдання 3 [1], [7], [8], [9], [10]	8	10
4	Завдання 4 [1], [5], [6]	7	9
5	Завдання 5 [1], [5], [6]	7	9
6	Завдання 6 [1], [5], [6]	7	9
7	Завдання 7 [1], [11]	7	9
8	Завдання 8 [1], [12]	7	9
9	Завдання 9 [1], [13]	7	9
	Разом:	66	84

7. Індивідуальні завдання

Не передбачено

8. Методи навчання

I. Ініціальні (викладач – студент):

1. Словесні (лекція, розповідь, бесіда), у тому числі – інтерактивні (опитування, дискусія, обговорювання, оцінювання)
2. Наочно-візуальні (демонстрація схем, діаграм, таблиць, прикладів), у тому числі – мультимедійні (мультимедійні презентації лекцій).

II. Респонсивні (студент – викладач):

1. Теоретичні: робота з першоджерелами, інтернет-матеріалами, пошук необхідної інформації.
2. Практичні: виконання практичних підсумкових завдань за матеріалами лекцій.

9. Методи контролю

- опитування
- вирішення проблемних завдань
- спостереження
- співбесіда
- тестування
- іспит

10. Схема нарахування балів

Поточний контроль (максимальна кількість балів)					
Відвідування занять	Виступи на практичних заняттях	Виконання письмових завдань	Разом	Залік	Сума
20	10	30	60	40	100

Загальна оцінка (максимум 100 балів) виставляється з урахуванням відвідування, виступів на семінарах, виконання письмових «Завдань для самостійної роботи» та іспиту у такому співвідношенні:

А. Відвідування занять – 20 балів (0,83 бала за кожне відвідане заняття – для денної форми навчання; 7 балів за кожне заняття - для заочної форми навчання); Б. Виступи на практичних заняттях – 5 балів за кожен з перших двох виступів, за інші виступи бали не нараховуються, але можуть враховуватися при виведенні загальної оцінки, якщо набрана студентом кількість балів лежить на межі двох сусідніх оцінок; В. Виконання письмових «Завдань для самостійної роботи» – 30 балів (3,3 бали за кожне завдання). Критерії оцінювання: повне висвітлення усіх питань у завданні - 2 бали, часткове висвітлення деяких питань у завданні - 1 бал).

Г. Залік – 40 балів (проходить у формі письмового тесту: 12 запитань з вільною формою відповіді, час на виконання – 80 хв.). Критерії оцінювання: повна відповідь - 100% (наприклад, 8 балів за відповідь на запитання 1), за неповні відповіді знімається відповідна кількість балів, залежно від ступеня згаданої неповноти (наприклад, 4 бали за втрату 50% інформації у відповіді на запитання 1). Контроль проводиться у дистанційному форматі на базі платформи LMS Moodle.

Номер запитання	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12
Кількість балів	8	8	8	8	8	9	8	9	9	9	8	8

Усього 100 балів. Для конвертування в 40-бальну шкалу слід результат студента помножити на 0,4. Наприклад, якщо студент набрав 90 балів, то його результат за 40-бальною шкалою складе: $90 \times 0,4 = 36$ балів.

Загальна оцінка встановлюється шляхом додавання значень А, Б, В і Г.

Результати неформального навчання можуть бути визнані за наявності підтверджуючих документів (сертифікатів, довідок, описів навчальних програм), якщо вони засвідчують досягнення результатів навчання, співвідносних із цілями курсу.

Прикладами релевантної неформальної освіти можуть бути: онлайн-курси (Coursera, Prometheus тощо) за тематикою навчальної дисципліни; участь у сертифікованих тренінгах і семінарах, присвячених культурним аспектам комунікації або мовній різноманітності; сертифіковані програми з академічної комунікації або глобальної освіти, проведені міжнародними організаціями чи університетами.

Процедура визнання результатів неформальної освіти здійснюється відповідно до Порядку визнання результатів навчання, отриманих у неформальній освіті, в Харківському національному університеті імені В.Н. Каразіна. Рішення ухвалюється комісією факультету на підставі поданого пакета документів від здобувача освіти.

11. Шкала оцінювання

Сума балів за всі види навчальної діяльності протягом семестру	Оцінка	
	для чотирирівневої шкали оцінювання	для дворівневої шкали оцінювання
90 – 100	відмінно	зараховано
70-89	добре	
50-69	задовільно	
1-49	незадовільно	не зараховано

12. Рекомендована література

Базова

1. Черноватий Л.М. Навчання усного перекладу. Розділ 6 у кн. *Методика викладання перекладу як спеціальності*. Вінниця: Нова Книга, 2013 (с. 252-316).
2. Енциклопедія перекладознавства : у 4 т. / за ред. Івз Гамб'є та Люка ван Дорслара / пер. з англ.; за ред. О. А. Кальниченка та Л. М. Черноватого. – Вінниця : Нова книга, 2019-2024

Додаткова

3. Черноватий Л.М., Ганічева Т. В. Психологічні аспекти підготовки майбутніх перекладачів. *Вісник Харк. нац. ун-ту ім. В. Н. Каразіна*. 2003. № 611. С. 224–227.
4. Черноватий Л.М. Механізми прийняття рішень в усному перекладі. *Українське мовознавство: міжвід. наук. зб.* – Вип. 40/1. Київ: КНУ імені Тараса Шевченка, 2010. С. 343–347.
5. Черноватий Л.М. Джерела труднощів у процесі перекладу та когнітивні моделі прийняття рішень в умовах невизначеності. *Харківська школа психології: спадок і сучасна наука*. Харків: Харківський національний педагогічний університет імені Г. С. Сковороди, 2012. С. 238–249.
6. Chernovaty L. & Kovalchuk N. Processes of translation and interpreting from a native into a foreign language: Psycholinguistic aspects. *Psycholinguistics*. 2020. 27(2). 344–360. DOI: 10.31470/2309-1797-2020-27-2-344-360 (Scopus, Web of Science).
7. Chernovaty, L., Djovčoš, M., & Kovalchuk, N. (2023). The Impact of the Source-Text Syntactic Characteristics on the Sight-Translation Strategies and Quality. *Psycholinguistics*, 34(2), 156-183. <https://doi.org/10.31470/2309-1797-2023-34-2-156-183> (Scopus, Web of Science).
8. Albl-Mikasa, M., & Kohn, K. (2021). Note-taking in consecutive interpreting. On the reconstruction of an individualised language. *Linguistica Antverpiensia, New Series – Themes in Translation Studies*. <https://doi.org/10.52034/lanstts.v1i.19>.
9. Dong, Y., Cai, Z., & Zhao, N. (2023). Speech errors in consecutive interpreting: Effects of language proficiency, working

memory, and anxiety. *PLOS ONE*, 18. <https://doi.org/10.1371/journal.pone.0292718>

10. Maulida, D., & Saehu, A. (2022). The Procedures of Consecutive Interpreting. *Linguists: Journal of Linguistics and Language Teaching*. <https://doi.org/10.29300/ling.v8i1.6339>

11. Chen, S. (2020). The process of note-taking in consecutive interpreting. *Interpreting*, 22, 117-139. <https://doi.org/10.1075/intp.00036.che>

12. Bartłomiejczyk, M. (2006). Strategies of simultaneous interpreting and directionality. *Interpreting*, 8, 149-174. <https://doi.org/10.1075/INTP.8.2.03BAR>

13. Schallert, D., Carroll, P., & Liu, M. (2004). Working memory and expertise in simultaneous interpreting. *Interpreting*, 6, 19-42. <https://doi.org/10.1075/INTP.6.1.04LIU>

14 Shlesinger, M. (1995). Shifts in Cohesion in Simultaneous Interpreting. *Translator*, 1, 193-214. <https://doi.org/10.1080/13556509.1995.10798957>